

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd May, 2026

Website: <https://econferencia.com>

BOLALAR NUTQIDAGI MUAMMOLARNING OLDINI OLIHDA ZAMONAVIY YONDASHUV

PhD, Maxmudova Madinaxon Sobirxonovna

Qo'qon davlat universiteti Maxsus pedagogika kafedrası v/b professori,

Alijonova Asolatxon Sohibjon qizi

Logopediya yo'nalishi talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada bolalar nutqidagi muammolarni oldini olishning zamonaviy yondashuvlari, ularning pedagogik va psixologik asoslari yoritilgan. Nutq rivojlanishida uchraydigan muammolarni erta aniqlash, profilaktik ishlarni samarali tashkil etish hamda innovatsion metodlardan foydalanishning ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, oilaviy muhit, raqamli texnologiyalar va logopedik profilaktikaning bola nutqiga ta'siri ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Tayanch tushunchalar. Nutq rivojlanishi, nutq muammolari, profilaktika, zamonaviy yondashuv, logopedik yordam, kommunikativ faoliyat, oilaviy muhit, raqamli texnologiyalar, pedagogik innovatsiya, nutqiy kompetensiya.

Jamiyat taraqqiyoti va axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi bolalar rivojlanishiga ham o'z ta'sirini ko'rsatmoqda. Ayniqsa, so'nggi yillarda bolalar orasida nutq rivojlanishidagi muammolar sonining ortib borayotgani mutaxassislar e'tiborini tortmoqda. Nutqdagi kamchiliklar bolaning nafaqat muloqotiga, balki uning tafakkuri, ijtimoiy moslashuvi va ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Shu sababli bolalar nutqidagi muammolarni faqat korreksiya qilish emas, balki ularning oldini olishga qaratilgan zamonaviy yondashuvlarni ishlab chiqish

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd May, 2026

Website: <https://econferencia.com>

dolzarb vazifaga aylandi. Bugungi kunda profilaktik logopedik ishlar pedagogik, psixologik va texnologik yondashuvlar asosida olib borilmoqda.

Bolaning nutqi eng avvalo oilada shakllanadi. Ota-onaning bola bilan muntazam muloqot qilishi, ertak va hikoyalar o‘qib berishi, savol-javoblar tashkil etishi nutq rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Aksincha:

- bolaning uzoq vaqt telefon yoki planshetdan foydalanishi;
  - ota-onaning kam suhbat qilishi;
  - noto‘g‘ri talaffuzli nutqiy muhit
- bola nutqining sust rivojlanishiga sabab bo‘lishi mumkin.

Zamonaviy yondashuvlarda ota-onalarni logopedik profilaktika jarayoniga faol jalb qilish muhim ahamiyat kasb etadi.

Nutq muammolarini erta aniqlash zamonaviy logopediyaning asosiy tamoyillaridan biridir. Mutaxassislar tomonidan 3–5 yosh davrida olib borilgan diagnostik kuzatuvlar kelajakdagi nutq buzilishlarini kamaytirishga yordam beradi.

Erta diagnostika quyidagilarni aniqlash imkonini beradi:

- tovush talaffuzidagi kamchiliklar;
- lug‘at boyligining sustligi;
- bog‘lanishli nutq muammolari;
- eshituv va artikulyatsion qiyinchiliklar.

Natijada korreksion mashg‘ulotlar o‘z vaqtida tashkil etiladi.

Bugungi kunda logopedik faoliyatda raqamli texnologiyalar keng qo‘llanilmoqda. Mobil ilovalar, interaktiv platformalar va elektron dasturlar bolalarning nutq faoliyatini rivojlantirishda samarali vosita bo‘lib xizmat qilmoqda.

Masalan:

- audio mashqlar orqali tovushlarni farqlash;
- interaktiv rasmlar yordamida lug‘at boyligini oshirish;

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd May, 2026

Website: <https://econferencia.com>

• virtual o‘yinlar orqali dialogik nutqni rivojlantirish.

Raqamli texnologiyalar bolaning mashg‘ulotlarga qiziqishini oshirib, mustaqil shug‘ullanish ko‘nikmasini shakllantiradi.

Zamonaviy logopedik ishlarda kommunikativ yondashuv muhim o‘rin tutadi. Ushbu yondashuvga ko‘ra, bola nutqni amaliy muloqot jarayonida faol qo‘llashi kerak. Zamonaviy logopedik ishlarda kommunikativ yondashuv muhim o‘rin tutadi. Ushbu yondashuvning asosiy maqsadi bolani real muloqot jarayoniga jalb etish hamda nutqdan amaliy vosita sifatida foydalanishga o‘rgatishdan iborat. An‘anaviy metodlarda ko‘proq tovush talaffuzini alohida mashq qilishga e‘tibor qaratilgan bo‘lsa, kommunikativ yondashuvda bolaning erkin fikr bildirishi, suhbatga kirishishi va o‘z ehtiyojlarini nutq orqali ifodalashi ustuvor hisoblanadi. Kommunikativ yondashuv asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlarda bola passiv tinglovchi emas, balki faol ishtirokchi sifatida qatnashadi. Logoped turli hayotiy vaziyatlarni yaratib, bolani muloqotga undaydi. Masalan, “Do‘konda”, “Mehmonda”, “Shifokor huzurida” kabi rolli o‘yinlar orqali bola savol berish, javob qaytarish va suhbatni davom ettirish ko‘nikmalarini egallaydi.

Bunda:

- jamoaviy o‘yinlar;
- savol-javob mashqlari;
- rolli sahnalar;
- dialogik mashqlar

keng qo‘llaniladi.

Bu usullar bolalarning ijtimoiylashuvi va erkin fikr bildirish qobiliyatini rivojlantiradi.

Nutq rivojlanishi mayda motorika bilan chambarchas bog‘liq. Shu sababli zamonaviy yondashuvlarda sensor va motor mashqlariga alohida e‘tibor beriladi.

Masalan:

- mozaika terish;

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd May, 2026

Website: <https://econferencia.com>

-
- barmoq o‘yinlari;
  - konstruktor yig‘ish;
  - plastilin bilan ishlash.

Bu mashqlar miya faoliyatini faollashtirib, nutq markazlari rivojlanishiga yordam beradi. Nutq muammolarining oldini olishda logoped, tarbiyachi va pedagoglarning hamkorligi muhim hisoblanadi. Mashg‘ulotlar yagona tizim asosida olib borilganda bolaning nutq rivojlanishi samaraliroq bo‘ladi. Nutq muammolarining oldini olishda logoped, tarbiyachi va pedagoglarning hamkorligi muhim hisoblanadi. Chunki bolaning nutq rivojlanishi faqat logopedik mashg‘ulotlar bilan cheklanib qolmaydi, balki uning kundalik ta‘lim va tarbiya jarayoni bilan chambarchas bog‘liqdir. Mutaxassislarning o‘zaro hamkorligi bolaning nutqiy kamchiliklarini erta aniqlash, profilaktik ishlarni tizimli tashkil etish hamda samarali natijaga erishishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Logoped bolaning nutqidagi kamchiliklarni aniqlaydi, tashxis qo‘yadi va korreksion mashg‘ulotlarni olib boradi. U artikulyatsion mashqlar, fonematik eshituvni rivojlantirish va tovush talaffuzini to‘g‘rilash bo‘yicha maxsus metodlardan foydalanadi. Shu bilan birga, logoped tarbiyachi va pedagoglarga bolaning nutq rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha tavsiyalar beradi. Tarbiyachi esa bolaning kun davomida nutqiy faolligini oshirishga xizmat qiladi. Mashg‘ulot va o‘yin jarayonlarida bolalarni faol suhbatga jalb etish, yangi so‘zlarni o‘rgatish, hikoya tuzdirish va savol-javoblar tashkil etish orqali nutq rivojlanishiga yordam beradi. Tarbiyachi logoped tavsiyalarini kundalik faoliyatda davom ettirishi natijasida korreksion ishlarning samaradorligi oshadi.

Pedagoglar ham nutq rivojlanishida muhim rol o‘ynaydi. Ular dars jarayonida o‘quvchilarning to‘g‘ri va ravon nutqiga e‘tibor qaratib, kommunikativ muhit yaratadi. O‘qituvchi tomonidan qo‘llanilgan interfaol metodlar, og‘zaki mashqlar va ijodiy topshiriqlar bolalarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantiradi.

Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation

Hosted Online from Berlin, Germany

Date: 2nd May, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Mazkur hamkorlikning samarali tashkil etilishi quyidagi natijalarni beradi:

- nutq muammolarini erta aniqlash;
- korreksion ishlarning uzluksizligini ta'minlash;
- bolaning nutqiy faolligini oshirish;
- kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish;
- ijtimoiy moslashuvni yaxshilash.

Shuningdek, mutaxassislarning ota-onalar bilan hamkorligi ham muhim ahamiyatga ega. Uy sharoitida bajariladigan mashqlar va tavsiyalar bolaning nutq rivojlanishini yanada mustahkamlaydi.

Xulosa qilib aytganda, logoped, tarbiyachi va pedagoglarning o'zaro hamkorligi bolalar nutqidagi muammolarni oldini olishda kompleks yondashuvni ta'minlaydi hamda bolaning to'laqonli nutq rivojlanishiga xizmat qiladi.

Bolalar nutqidagi muammolarni oldini olishda zamonaviy yondashuvlar muhim pedagogik ahamiyatga ega. Erta diagnostika, kommunikativ metodlar, raqamli texnologiyalar va oilaviy hamkorlik bolaning nutq rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi. Zamonaviy profilaktik ishlarni tizimli tashkil etish orqali nutq buzilishlarining oldini olish va bolalarning ijtimoiy moslashuvini yaxshilash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ayupova M. **Logopediya**. – Toshkent: O'qituvchi, 2021.
2. Nurkeldiyeva D. **Maxsus pedagogika asoslari**. – Toshkent: Fan, 2020.
3. Vygotskiy L.S. **Bola nutqi va psixik rivojlanishi**. – Moskva, 2019.
4. Shomaxmudova R. **Nutq rivojlantirish texnologiyalari**. – Toshkent, 2022.
5. Po'latova D. **Innovatsion pedagogik yondashuvlar**. – Toshkent, 2023.
6. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.
7. Zamonaviy logopedik va pedagogik ilmiy maqolalar.